

humaniora, (af lat. (*studia*) *humaniora*, komparativ af *humanus* 'menneskelig'; i renæssancen om menneskelige modsat guddommelige (teologiske) emner, nu mest i modsætning til naturvidenskaber), *humanistiske videnskaber og uddannelser*, nutidig betegnelse for en bred vifte af universitetsfag inden for klassiske og moderne sprog, kunsthistorie, litteratur-, teater- og filmvidenskab og kunsthistorie, kulturfag som filosofi, historie, etnologi, arkæologi mfl.

Humanismen er en af humanioras vigtigste rødder. Den humanistiske bevægelse, som i senmiddelalderen bredte sig fra Italien til det øvrige Europa, interesserede sig for det enkelte menneske for dets egen skyld og betragtede verden, som den var i sig selv, snarere end som den burde være efter en højere guddommelig plan. Hertil kom en fornyet interesse for antik litteratur. Disse strømninger forenedes efterhånden med visse af de "artes liberales", de frie kunster, der var blevet doceret på middelalderens universiteter: grammatik, der omfattede indføring i de klassiske sprog i bred forstand, retorik med praktisk sprogform og stil, dialektik, dvs. samtale- og diskussionsøvelser, samt discipliner som etik, filosofi og logik.

Emnekredsen under humaniora er blevet stadig større. Hvis man bruger universiteternes lærestole som målestok, finder man, at der i Danmark optræder fag som historie, fransk og poesi allerede fra 1600-t., men den egentlige udvidelse af fagkredsen fandt først sted fra slutningen af 1700-t., da der blev oprettet professorater og docenturer i litteratur- og sprogvidenskab, i moderne sprog, herunder de nordiske, samt i arkæologi, nærorientalske og senere østasiatiske sprog og kulturer, kunsthistorie og musikvidenskab. Disse fag er i løbet af 1900-t. blevet yderligere specialiserede, og flere nye er kommet til, fx teater- og filmvidenskab, eskimologi og folkemindevidenskab.

Kilde: Den store Danske Encyklopædi

hermeneutik, læren om, hvordan tekster eller andre meningsfulde enheder forstås.¹

Oprindeligt var hermeneutik en disciplin, der angav en metode for udlægningen af teologiske og juridiske tekster (se fortolkning); med Friedrich Schleiermacher og senere Wilhelm Dilthey blev det i 1800-t. en disciplin, der angår udlægningen af alle slags tekster. Et centralt aspekt hos disse filosoffer er idéen om, at man som forudsætning for at forstå en tekst må forsøge at sætte sig ind i forfatterens mentale liv.

I 1900-t. fik hermeneutikken en endnu større rækkevidde hos Martin Heidegger og Hans-Georg Gadamer, idet den hos dem angiver regler for forståelsen overhovedet. Som forudsætning for enhver forståelse må vi besidde en forforståelse af den sag eller det forhold, vi ønsker at forstå. Historiciteten, dvs. det forhold, at vi allerede befinder os inden for en forståelseshorisont, på baggrund af hvilken vi kan udlægge verden, er altid udgangspunkt for forståelsen.

Heidegger og Gadamer viderefører således idéen om den hermeneutiske cirkel. For at forstå en del af en tekst må man forstå helheden. Samtidig kan man dog kun forstå helheden, når man forstår de enkelte dele. Det er denne idé, der generaliseres, når de hævder, at forståelse og forforståelse forudsætter hinanden.

Kilde: Den store Danske Encyklopædi

¹ Ordet *hermeneutik* kommer af græsk *hermeneuein* 'fortolke'.